

Почути мелодію Вікторії Амеліної

Марина Каранда

Чи вірите, що книги мають голос? Я – так. Особливо, коли звучить тема справедливості. Особливо, коли автор уже у засвітах. У стрічці новин декілька разів зустріла повідомлення, що у червні Вікторія Амеліна посмертно визнана кращою в номінації «політична публіцистика», Премія Джорджа Оруелла. За що саме?

Вона писала книгу із симптоматичною назвою «Дивлячись на жінок, які дивляться на війну». Не закінчила, бо загинула від російської ракети у 2023 році в Краматорську. Документальна книга продовжила говорити про те, що задумала Вікторія. Видання вміщує щоденникові записи письменниці, які вона нотувала під час війни, інтерв'ю, репортажі та поезію. Це єдина нехудожня книга в доробку Вікторії Амеліної.

Я би хотіла зробити крок вглиб і поділитися своїм поглядом на художнє світосприйняття цієї дивної жінки. Поговорити про інше говірке джерело.

На столі тримаю роман «Дім для Дома». Це, без перебільшення, своєрідна енциклопедія звуків і запахів Незалежної України. З неї варто починати знайомство з письменницею Вікторією Амеліною, яка все більше сприймається новітнім символом спротиву української культури російській агресії і одним із символів втрати наших найкращих.

Якщо ви дивилися фільм «Форест Гамп» з Томом Генксом у головній ролі, то зрозумієте куди я хилю. Книга «Дім для Дома» суголосою задуму творців «Фореста Гампа», вона трансісторична. Книга неквапно, але інтригуючи оповідає про важливі віхи становлення нашої сьогоденної реальності, яка визрівала упродовж 90-х - 2000-х. Такий собі «дрейф від совка». Головний оповідач є трохи особливим. Він боляче реагує на переїзд, переживає кризу розставання із близькою людиною, але поступово адаптується у Львівських вуличках, місцевих історіях з передісторіями. Герой знаходить сенс і призначення свого життя, проживає його гідно, навіть героїчно час від часу. І гідно завершує. Ви скажете: ну і що? Так, все було б нічого, якби не факт, що герой – пес на прізвисько Домінік.

Можете знизувати плечима і казати: «А, знаємо, сентиментальний прийомчик». А от і ні. Ракурс, як кінематографічна і ширше – мистецтвознавча – категорія, вирішує часто все. От стиль так точно формується під його впливом.

Скільки того собачого віку? Десь 20 років. Саме стільки втрапляє у хронотоп роману. Скільки собака запам'ятає людей? Чимало. А запахів і звуків – у рази більше. Собака без зайвих сантиментів скаже сама собі: чому бруківка деінде

пахне смертю? Чому слово «Скнилів» гуде і виє? Чому двоюрідних сестер назвали однаково, а вимовляють по-різному (на російський і український лад)? Чому однієї зими доведеться поїхати до Києва і вивчити слово «Майдан», а повернутися до Львову, знаючи як пахне порох, палена гума і наметовий куліш. Чому у львівській квартирі продавчині антикваріату стоїть неоковирна і нецінна скриня. Навіщо її возила за собою велика Ба, дружина полковника авіації, по всьому Радянському Союзу? Чому цю незграбну, але утаємничену річ одні члени родини проводять очима із сумом, інші – із соромом? І тільки пес Домінік знає, що її вміст пахне національною надією на життя. Попри усе.

Книга «Дім для Дома» торкнеться серця тих, хто хоче розібратися: де саме ваш дім? І що його робить цінним? Буде багато раптових вгадувань. І багато мелодій та запахів про головне: нас сучасних, тут і зараз. Але і з кореневими спільними історичними травмами. І з оригінальними шляхами їх проживання та заліковування. Вікторія Амеліна гідна бути почутою і у своїй документалістиці, і в професійній художній прозі, що концептуалізує поняття «пам'ять».

«Дім там, де тебе пам'ятають» – каже рудуватий пудель Дом перед тим, як попрощатися. А може... і привітатися з вами.